

Bilag 2.

Affskrift.

Deres Excellence!

Ved 2den Behandling i Folkethinget den 13de November 1889 af Lovforslaget om Forbedring af Fæste- og Leiehusmænds Raar fremkom Folketingsmanden for Holbæk Amts Afd. Valgfreds (A. Sørensen) med nogle Udtalelser, der vedrørte Husmandsforholdene paa Grevskabet Samsø.

Han udtalte blandt Andet (se Rigsdagstidende Sp. 1013, 1014 og 1018): „Naar jeg har stillet dette Vædringsforslag, er det, fordi der her i Landet findes ikke saa faa ubebyggede Huslodder, som ere leiede ud til Husmænd. Husmanden eier selv sit Hus og Grunden, hvorpaa Huset er bygget, men ikke videre. Det Øvrige, som maaste ligge et Stykke borte fra Huset, er leiet. Af saadanne udleiede Huslodder findes der paa Samsø under Grevskabet Samsø ikke mindre end omtrent 500, og jeg skal tilføie, at jeg tror ikke, at Husmandsforholdene noget Sted ere daarliger ordnede, end de ere paa Samsø. Tidligere har det været godt der. I mange Aar, ja saa langt tilbage Noget veed, har der været Livsfæste paa disse Huse*. Manden har havt Huset* paa sin og Enkes Livstid. Men i den senere Tid, efter som Husene* ere bleve fæsteledige, blive de leiede ud, og de blive leiede ud med $\frac{1}{4}$ Aars Opsigelsesfrist. En Husmand, der sidder under saadanne fortvivlede Forhold, kan umulig drive sin Jord med nogen Energi; han veed jo aldrig, naar han kan blive udjaget. Ja, en Husmand paa Samsø er ikke sikker paa at høste det Korn, han selv saar; han vil maaste blive jagt ud til Fraflytning midt om Sommeren. Jeg tror, at det er nødvendigt, at vi faae gjort Noget for den Husmandsstand, der lever under saa uheldige Forhold, som den Slags Husmænd lever under, og jeg er vis paa, at det er Noget, vi Alle kunne være enige om, til hvilken Side vi end høre, at det af Hensyn til Husloddernes Brug er en fuldstændig Meningsløshed at udleie Huslodder paa denne Maade og i det Hele ordne Forholdet saaledes, og jeg antager ogsaa, at vi Alle, til hvilken Side vi end høre, kunne blive enige om, at det er ikke pænt gjort at forandre Forholdet fra Livsfæste til Leiemaal paa 3 Maaneders Opsigelse. . . . Under saadanne Forhold som dem, jeg omtalte først i mit Foredrag, og som finde Sted paa Samsø, er det ligefrem uudholdeligt for en Husmand at leve, saafremt han ikke er sikker paa, naar han om Foraaret saar sin Sæd, at det bliver ham eller hans Arvinger, der komme til at høste den om Efteraaret. Saadanne Forhold ere aldeles utaalelige“.

Foranlediget ved disse Udtalelser, tillader jeg mig herved at give en kort Fremstilling af Husmandsforholdene paa Grevskabet Samsø, idet jeg har troet, det mulig kunde interessere Deres Excellence at erfare, hvorledes disse faktisk ere.

Under Grevskabet Samsø høre:

- I. 496 Huslodder, der ere udlagte ved Udskiftningen i Slutningen af forrige Aarhundrede. Af disse have 31 været bortfæstede i Perioden mellem 1812 og 1840, men siden 1840 bleve disse ikke mere bortfæstede, men bortleiede. Resten 465 have aldrig været bortfæstede, men bortleiede.
- II. 71 Huslodder, der ere udlagte i en senere Periode. Disse ere fremkomne ved, at der ved Bortfæstning af Gaarde er frareserveret mindre særligt beliggende Lodder i Reglen efter Fæsterens Døds til hans Børn eller Svigerbørn; af disse bleve omtrent 40 i sin Tid bortfæstede, men siden 1856 ere ingen af disse Lodder givne i Fæste, men ere bortleiede.

Det er altsaa urigtigt, naar der er sagt: „I mange Aar, ja saa langt tilbage Noget veed, har der været Livsfæste paa disse Huse“, (omtrent 500 Lodder), thi høist regnet vides omtrent 70 Lodder at have været bortfæstede, medens henved 500 aldrig have været bortfæstede.

*) Hermed maa jo menes Huslodder.